

**III Ogólnopolska Kognitywistyczna
Konferencja Naukowa
„Cerebrum Cognita”**

Abstrakty

**III Ogólnopolska Kognitywistyczna
Konferencja Naukowa
„Cerebrum Cognita”**

Abstrakty

Redakcja:
Izabela Mołdoch-Mendoń
Ewelina Chodźko

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL
Lublin 2020

III Ogólnopolska Kognitywistyczna Konferencja Naukowa
„Cerebrum Cognita”
6 listopada 2020 r.

Abstrakty

Redakcja:

Izabela Mołdoch-Mendoń

Ewelina Chodźko

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-66261-81-5

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Andrzej Łukasik, prof. UMCS**, Katedra Ontologii i Epistemologii, Instytut Filozofii, Wydział Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr hab. Robert Poczobut, prof. UwB**, Zakład Epistemologii i Kognitywistyki, Katedra Logiki, Kognitywistyki i Filozofii Nauki, Instytut Filozofii, Uniwersytet w Białymstoku
- **dr hab. Ewa Baum**, Zakład Filozofii Medycyny i Bioetyki, Katedra Nauk Społecznych, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
- **dr Paweł Fortuna**, Katedra Psychologii Eksperymentalnej, Instytut Psychologii, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- **dr Justyna Herda**, Wydział Filozofii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- **dr Paweł Stróżak**, Katedra Psychologii Eksperymentalnej, Instytut Psychologii, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- **dr Rafał Wawer**, Zakład Pedagogiki Kultury, Instytut Pedagogiki, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Alicja Danielewska
- Monika Iwaniuk
- Joanna Jędrzejewska
- Kinga Kalbarczyk
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch-Mendoń
- Aleksandra Nurzyńska
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk
- Kamila Talarek

Organizator:

Fundacja
TYGIEL

Patronaty Honorowe:

Patronat Marszałka
Województwa Lubelskiego
Jarosława Stawiarskiego

**PATRONAT
HONOROWY**

PREZYDENT MIASTA LUBLIN
KRZYSZTOF ŻUK

Wydawnictwo
TYGIEL

Nowoczesne **Zarządzanie** Biznesem

Teoria · Praktyka · Sukces

www.nzb.pl

Patronaty medialne:

Perspektywy

Spis treści

Wystąpienia Gości Honorowych

<i>Antropocentryzm jako konstrukt psychologiczny</i>	11
<i>Umysł i artefakty. O hybrydowych i rozszerzonych systemach poznawczych</i>	12

Wystąpienia Ustne

<i>Cała prawda o pamięci prawdy i fałszu</i>	17
<i>Funkcjonalna struktura czynności celowych człowieka a funkcjonalna architektura systemów kognitywnych</i>	18
<i>Funkcjonowanie poznawcze osób starszych</i>	19
<i>Jak mówimy o kryzysach? Konceptualizacja na podstawie wybranych przemówień TED Talk</i>	20
<i>Językoznawstwo Adaptacyjne jako perspektywa badań koncepcji Jezusa w Ewangelii Marka</i>	21
<i>„Każdy, ale nie ja”: nierealistyczny optymizm i emocje w czasie pandemii COVID-19</i> ...	22
<i>Ludzka podświadomość jako problem badawczy</i>	24
<i>Metoda kalibracyjna Kristin Andrews na przykładzie własności prospołecznych szczura (<i>Rattus rattus</i>, <i>Rattus norvegicus</i>)</i>	25
<i>Moc symbolizacji w arabskiej poezji nabaʿī. Kognitywizm językoznawczy na przykładzie twórczości Ḥamdāna Ibn Muḥammada Āl Maktūma</i>	27
<i>O fundamentalnej roli samopoznania w przeżywaniu emocji samoświadomych</i>	28
<i>Stereotypy na temat języków migowych i ich wpływu na procesy poznawcze u osób g/Głuchych</i>	29
<i>Zrosnięte mózgi – przypadek bliźniaczek Hogan a teorie świadomości, subiektywnego doświadczenia i jaźni</i>	30

Postery Naukowe

<i>Koncepcja systemu informatycznego do analizy złożoności słów</i>	33
<i>Psychologiczne aspekty teorii spiskowych. Teorie spiskowe w czasach pandemii COVID-19</i>	34
<i>Indeks autorów</i>	35

Wystąpienia Gości Honorowych

Antropocentryzm jako konstrukt psychologiczny

dr Paweł Fortuna, Katedra Psychologii Eksperymentalnej, Instytut Psychologii, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Antropocentryzm jest poglądem filozoficznym i religijnym, zgodnie z którym człowiek stanowi centrum i cel Wszechświata. Znaczenie przekonań antropocentrycznych dla ludzkich decyzji i zachowań, podkreślane od lat w procesie kształtowania świadomości ekologicznej, obecnie ożywia w kontekście debaty dotyczącej postępu naukowo-technicznego i digitalizacji, a także idei formułowanych w ramach transhumanizmu i posthumanizmu. Pojmowanie antropocentryzmu jako konstrukt psychologicznego oznacza, że należy go traktować jako wzorzec znaczeń strukturalizujący ludzkie przeżycia i zachowania, zasadę wyjaśniającą stałość odniesień człowieka wobec innych bytów. Wyróżniane w debacie filozoficznej typy/aspekty antropocentryzmu (finalistyczny, ontologiczny, aksjologiczny czy teoriopoznawczy) nasuwają przypuszczenie, że mamy do czynienia z konstruktem o wielowymiarowej strukturze. Jego weryfikacja była celem badań własnych, których rezultaty zostaną przedstawione w trakcie wystąpienia. Zaprezentowana zostanie przy tym konstrukcja Skali Przekonań Antropocentrycznych oraz korelaty zoperacjonalizowanego w ten sposób konstrukt.

Umysł i artefakty. O hybrydowych i rozszerzonych systemach poznawczych

dr hab. Robert Poczobut, prof. UwB, Zakład Epistemologii i Kognitywistyki, Katedra Logiki, Kognitywistyki i Filozofii Nauki, Instytut Filozofii, Uniwersytet w Białymstoku

Hybrydowe systemy poznawcze są systemami, które realizują funkcje poznawcze na bazie układów naturalnych i sztucznych (artefaktów). Obejmują one zróżnicowaną klasę systemów – od wykorzystujących proste narzędzia poznawcze i zaawansowane technologie informacyjne, przez układy BCI (*brain-computer interfaces*), po systemy z wbudowanymi implantami i neuroprotezami kognitywnymi. Obecnie większość realizowanych przez ludzi czynności poznawczych ma charakter hybrydowy – dotyczy to percepcji, pamięci, wnioskowania, podejmowania decyzji, a także procesów poznawczych zaangażowanych w uprawianie nauki, takich jak formułowanie i testowanie hipotez naukowych, dowodzenie twierdzeń matematycznych, analiza danych czy tworzenie symulacji.

Istnienie hybrydowych systemów poznawczych, a także różnych form inteligencji hybrydowej, budzi nadzieje, ale też stwarza zagrożenia związane z możliwością radykalnego przekształcania naturalnych systemów poznawczych w układy zupełnie nowego rodzaju. Rozpoczęty w odległej przeszłości proces hybrydyzacji systemów poznawczych wyznacza obecnie jeden z głównych kierunków ewolucji umysłu i poznania. Wiele wskazuje na to, że w niedalekiej przyszłości nowe technologie kognitywne doprowadzą do wytworzenia systemów hybrydowych i sztucznych znacznie przewyższających inteligencję człowieka. Analiza oczekiwań i zagrożeń, jakie się z nimi wiążą, jest wyzwaniem dla współczesnej nauki i filozofii.

Jednak sama możliwość tworzenia hybryd poznawczych, jak wszelkich innych hybryd, stanowi realizację potencjalności przyrody. Do natury systemów poznawczych należy to, że ich zdolności poznawcze można wzmacniać wykorzystując do tego celu rozmaite artefakty. Do naszej percepcji, pamięci, zdolności do wnioskowania i podejmowania decyzji,

wykrywania wzorców w bazach danych itd. dobudowaliśmy technologiczne rusztowania, które każdą z tych naturalnych zdolności poznawczych podniosły na znacznie wyższy poziom funkcjonowania przekształcając ją w formę hybrydową. Biologiczne systemy poznawcze mają w sobie naturalny potencjał do przekształcania się w układy hybrydowe. Proces hybrydyzacji można interpretować jako dalszy etap ewolucji umysłu i poznania na naszej planecie.

Wystąpienia Ustne

Cała prawda o pamięci prawdy i fałszu

Daria Niedziałkowska, *daria.anna.niedzialkowska@gmail.com*, Szkoła Doktorska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Marek Nieznański, *m.nieznanski@uksw.edu.pl*, Instytut Psychologii, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Pamięć o tym, czy informacja, która dociera z otoczenia jest prawdziwa czy fałszywa ma podstawowe znaczenie dla dalszego wykorzystania tej informacji. Jak dotąd jednak nie ma zgody wśród badaczy czy zapamiętywanie prawdy różni się w istotny sposób od pamięci fałszu. Celem zaprezentowanych badań była analiza przebiegu procesów leżących u podłoża pamięci prawdy i fałszu z nowej perspektywy teoretycznej, nie stosowanej jeszcze w tym kontekście. Ujęciem, które zdaje się umożliwiać spójne i całościowe wyjaśnienie pamięci prawdy i fałszu, jest teoria podwójnego przypominania (*Dual-Recollection Theory*).

Pierwszy z przeprowadzonych eksperymentów potwierdził trafność i przydatność modelu pomiarowego stworzonego w ramach teorii podwójnego przypominania do analizy procesów zapamiętywania prawdy i fałszu. Eksperyment ten wykazał istotnie lepsze przypominanie informacji o prawdziwości zdań niż ich fałszywości. Celem drugiego eksperymentu było sprawdzenie, czy wcześniejsze przekonania osób badanych na temat prawdziwości zdań (wiedza a priori) mają znaczenie przy ich zapamiętywaniu. Wyniki jeszcze raz potwierdziły dobre dopasowanie zastosowanego modelu wielomianowego do danych obserwacyjnych, wykazały także lepsze przypominanie informacji o prawdziwości niż fałszywości, niezależnie od wiedzy a priori osób badanych. Przypominanie samego zdania okazało się także lepsze dla zdań prawdziwych, ale tylko w sytuacji, gdy osoba badana uważała zdanie za prawdziwe jeszcze przed fazą uczenia się.

Przeprowadzone eksperymenty potwierdziły użyteczność teorii podwójnego przypominania do analizy procesów zapamiętywania prawdy i fałszu. Oddzielenie aspektu przypominania samego bodźca od pamięci informacji o jego prawdziwości lub fałszywości otwiera nowe perspektywy badawcze i może przyczynić się do wyjaśnienia niezgodności w wynikach wcześniejszych badań.

Funkcjonalna struktura czynności celowych człowieka a funkcjonalna architektura systemów kognitywnych

Lukasz Krzywoszański, lukasz.krzywoszanski@up.krakow.pl, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Wprowadzeniem do podjętych rozważań teoretycznych jest ukazanie pojęcia działania oraz funkcjonalnej struktury czynności celowych, ujmowanej zgodnie z twierdzeniami Teorii Czynności, sformułowanej przez Profesora Tadeusza Tomaszewskiego. Przedstawione zostały także postawy teoretyczne rozróżnienia czynności celowych na pomocniczne i zasadnicze w oparciu o przesłanki neurofizjologiczne (*Charles Scott Sherrington*), etologiczne (*Wallace Craig*) i wywodzące się z neuronauk behawioralnych (*Jerzy Konorski*), ze szczególnym rozróżnieniem zachowań apetytywnych (*appetitive behaviors*) reakcji konsumacyjnych (*consummatory reactions*). Następnie poruszona została zaproponowana przez Profesora Jana Strealua koncepcja stylu działania, rozumianego jako względnie stałe różnice indywidualne w zakresie funkcjonalnej struktury czynności, zależne głównie od biologicznie uwarunkowanych cech temperamentu. Przedyskutowana została także rola mózgowych mechanizmów uczestniczących w kształtowaniu określonych wzorców funkcjonalnej struktury czynności i opartych na nich indywidualnych stylów działania. Sformułowane wnioski wskazują na zasadność uwzględnienia funkcjonalnej struktury czynności mentalnych obejmujących umysłowe reprezentowanie i przetwarzaniu informacji w opisie formalnej struktury naturalnych układów kognitywnych i systemów sztucznej inteligencji. Zaproponowane ujęcie pozwala na rozróżnianie systemów kognitywnych różniących się udziałem czynności pomocniczych w ich organizacji funkcjonalnej.

Funkcjonowanie poznawcze osób starszych

Weronika Hajec, *weronika.topka@wp.pl, Katedra Geriatrii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Małgorzata Kwiatkowska, *malgorzata.gajos0904@gmail.com, Katedra Geriatrii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Natalia Skierkowska, *nataliaskierkowska1@gmail.com, Katedra Geriatrii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Funkcjonowanie poznawcze zmienia się wraz z wiekiem. Zaburzenia funkcji poznawczych stanowią częsty problem u osób starszych. Liczne badania wskazują, że osoby aktywne umysłowo starzeją się wolniej. Często starsi ludzie sami zauważają zmiany w swoim funkcjonowaniu i szukają sposobu na poprawę swoich zdolności poznawczych. Każde działanie wspiera pomyślne starzenie się organizmu.

Celem badania było wstępne określenie funkcjonowania poznawczego osób starszych.

Badanie przeprowadzono w grupie 50 osób po 60 r. ż, 42 kobiet i 8 mężczyzn. Mediana wieku wynosiła 69,5, SD=6,598. W celu oceny funkcjonowania poznawczego wykorzystano skalę MoCA 7.2. (*Montreal Cognitive Assessment*). Analizę statystyczną przeprowadzono za pomocą programu STATISTICA 13.1.

Mediana uzyskanych punktów w skali Montreal Cognitive Assessment=25, min.=14, maks.=30. Aktywność umysłowa istotnie koreluje z liczbą uzyskanych punktów w skali MoCA ($p=0,0018$, $r=0,4338$). Istotną korelację uzyskano również pomiędzy wiekiem a sumą punktów w skali MoCA ($p=0,0381$, $r= -0,2972$).

Wraz z wiekiem zmniejsza się liczba uzyskanych punktów w skali MoCA. Im dłużej osoby starsze uczyły się tym więcej punktów uzyskały w skali MoCA. Aktywność umysłowa zwiększa szanse, na pomyślne starzenie się i prawidłowe funkcjonowanie poznawcze. Wydaje się, że pacjenci aktywni umysłowo nie tylko wzmacniają swoją pamięć i poprawiają komfort życia, ale są w stanie dłużej zachować samodzielność i niezależność.

Jak mówimy o kryzysach? Konceptualizacja na podstawie wybranych przemówień TED Talk

Aleksandra Ptok, aleksandra.ptok@us.edu.pl, Szkoła Doktorska Uniwersytetu Śląskiego, www.us.edu.pl/szkola-doktorska

Kryzys, katastrofa, czy może wyzwanie? Czy każda sytuacja potocznie nazywana „kryzysem” jest przez nas odbierana tak samo? Jak ubieramy w słowa nasze uczucia związane z kryzysem i jak tym samym pokazujemy swoje nastawienie do danej sytuacji? Czy możemy uporządkować obrazy, konceptualizacyjne, które tworzymy, mówiąc o kryzysach?

Celem niniejszej prezentacji jest przedstawienie różnych konceptualizacji kryzysu w klimacie, finansach oraz edukacji. Stawiając hipotezę, że każdy typ kryzysu prezentuje odmienną grupę cech i tworzy unikalny obraz konceptualizacyjny, prezentacja analizuje wybrane przemówienia TED i sprawdza, jak mówi się o kryzysach.

Wystąpienie obejmuje zagadnienie konceptualizacji, wskazując na jej wagę w codziennym życiu. Porusza również ogólną definicję kryzysu oraz wskazuje odmienną terminologię, która jest potocznie używana w zależności od rodzaju kryzysu.

W prezentacji znajduje się odpowiedź między innymi na pytanie, dlaczego kryzysy klimatyczne nie tworzą destrukcyjnego, katastroficznego obrazu konceptualizacyjnego, podczas gdy kryzysy finansowe sprawiają, że często używamy zwrotów wskazujących na tragedię i sytuację bez wyjścia.

Niniejsza prezentacja pokazuje, jak język ściśle wiąże się z umysłowymi procesami dotyczącymi naszego strachu przed kryzysami oraz jak kryzysy różnego typu są przedstawiane w języku angielskim. Analiza konceptualizacyjna kryzysów bazuje na prezentacjach TED Talk, które różnią się od tradycyjnych wystąpień publicznych, ale równocześnie nie mogą być traktowane jak potoczny język mówiony.

Językoznawstwo Adaptacyjne jako perspektywa badań koncepcji Jezusa w Ewangelii Marka

Wiesław Szalaj, wszalaj@o2.pl, Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu, Wydział Neofilologii

Celem wystąpienia jest prezentacja Językoznawstwa Adaptacyjnego, które korzystając z bogactwa innych dziedzin Językoznawstwa, takich jak Językoznawstwo Ogólne, Językoznawstwo Antropologiczne, Językoznawstwo Kognitywne, posiada własny obszar badań; jest nim język jako produkt (i narzędzie) mózgu służące do adaptacji i przetrwania (w środowisku) organizmu, którym ten mózg zarządza. Obiektem badań są teksty (pisane lub mówione) wraz z ich Nadawcą (i Zleceniodawcą) oraz Odbiorcą (czytelnikiem i dowolnym użytkownikiem). Takim produktem i narzędziem adaptacji do środowiska (różnych) mózgów jest Ewangelia Marka. Tu Nadawcą jest Marek Ewangelista (i Kościół) a Odbiorcą są czytelnicy, a także przywódcy (różnych) Kościołów, ich wyznawcy oraz inni użytkownicy. Oprócz poziomu semantycznego, Ewangelia Marka posiada poziom intencyjny języka (jako strumień adaptacyjnych aktów mowy), który można interpretować na poszczególnych poziomach Hierarchii Potrzeb Masłowa znajdującej się w mózgu każdego (żywego) człowieka. Marek jest zbiorowym imieniem odnoszącym się do przywódców pierwotnego Kościoła (autorów Ewangelii, wśród których mógł być Marek Ewangelista), którzy przyjęli Ewangelię Marka jako pierwszą wersję doktryny swej (nowej w stosunku do judaizmu i pogaństwa) religii. Kolejne wersje doktryny Kościoła pojawiły się w Ewangeliach Łukasza, Mateusza i Jana, oraz w pozostałych częściach Nowego Testamentu. W prezentacji przedstawiono podstawowe założenia Językoznawstwa Adaptacyjnego, a jego zastosowanie w badaniu języka tekstów zaprezentowano na przykładzie badania koncepcji Jezusa w Ewangelii Marka.

„Każdy, ale nie ja”: nierealistyczny optymizm i emocje w czasie pandemii COVID-19

Adrianna Wielgopolan, *a.wielgopolan2@student.uw.edu.pl*, Wydział Psychologii,
Uniwersytet Warszawski, *www.psych.uw.edu.pl*

Maciej Pastwa, *maciej.pastwa@psych.uw.edu.pl*, Wydział Psychologii, Uniwersytet
Warszawski, *www.psych.uw.edu.pl*

Kamil K. Imbir, *kimbir@psych.uw.edu.pl*, Wydział Psychologii, Uniwersytet
Warszawski, *www.psych.uw.edu.pl*

Aleksandra Warkocka, *ab.warkocka@student.uw.edu.pl*, Wydział Psychologii,
Uniwersytet Warszawski, *www.psych.uw.edu.pl*

Nierealistyczny optymizm jest błędem poznawczym, polegającym na poczuciu jednostki, że jest ona o wiele mniej narażona na doświadczenie negatywnych sytuacji (np. wypadku samochodowego czy choroby) niż inni ludzie. Badanie specyfiki i konsekwencji tego zniekształcenia poznawczego wydaje się być szczególnie istotne podczas pandemii COVID-9, kiedy może ono (podobnie jak indywidualne różnice w funkcjonowaniu emocjonalnym) w istotny sposób wpływać na zachowanie jednostek i, w dalszej perspektywie, ich faktyczne szanse zarażenia.

W badaniu przeprowadzonym internetowo wzięły udział 703 osoby (577 kobiet i 126 mężczyzn) w wieku od 18 do 72 lat ($M = 29,56$, $SD = 10,17$). Uczestnicy odpowiadali na pytania dotyczące prawdopodobieństwa własnego zarażenia oraz zarażenia innej, podobnej do nich osoby (pomiar nierealistycznego optymizmu); określali stopień odczuwanego zagrożenia i nasilenie dwunastu emocji (podzielonych według znaku: pozytywnego lub negatywnego oraz genezy: automatycznej lub refleksyjnej), doświadczanych w związku z aktualną sytuacją; deklarowali również podejmowane zachowania ochronne, zmniejszające ryzyko zarażenia.

Analizy pozwoliły zauważyć powszechne występowanie błędu poznawczego w postaci nierealistycznego optymizmu. Zaobserwowane zjawisko było istotnie silniejsze u mężczyzn, niż u kobiet; nie wystąpiły jednak istotne różnice w jego nasileniu przy podziale grupy według wykształcenia lub

wieku. Nierealistyczny optymizm był silnie negatywnie skorelowany z liczbą deklarowanych ochronnych zachowań, umiarkowanie pozytywnie skorelowany z odczuwanymi negatywnymi automatycznymi emocjami i umiarkowanie negatywnie skorelowany z pozytywnymi automatycznymi emocjami.

Uzyskane wyniki mogą stanowić nie tylko cenną informację na temat funkcjonowania (zarówno poznawczego, jak i emocjonalnego) społeczeństwa w trakcie pandemii, ale również stać się wskazówką do planowania interwencji w sytuacjach kryzysowych.

Ludzka podświadomość jako problem badawczy

Sara Aurora Szuber, *aurora.szuber@onet.pl*, Wydział Nauk o Zdrowia, Warszawski Uniwersytet Medyczny, *www.wum.edu.pl*

Rafał Maciąg, *rmaciag@wum.edu.pl*, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny, *www.wum.edu.pl*

Czym jest ludzka podświadomość i jakie konotacje w sobie zawiera? To pytanie spędza sen z powiek wielu naukowcom na całym świecie. Celem mojej pracy jest opisanie cech podświadomości, które sprawiają, że współcześni naukowcy są zmuszeni przemyśleć swoją wiedzę na temat taki jak m.in. prekognicja.

W celu dokładnego przedstawienia tematu przeprowadzono analizę literatury zagranicznej. Zaczynając od najstarszej literatury – zdalne widzenie w przyszłość było obiektem badań CIA oraz Stanford University. Po deklasyfikacji projektu w 1995, a przynajmniej częściowej deklasyfikacji, przedstawione dane dla publikacji naukowych ujawniły wyjątkowo wysoki wskaźnik sukcesu. Na czym polega problematyka? Otóż, prekognicja jest znana od dawna jako obszar badań para-psychologii oraz nauk metafizycznych. Jednakże badania Dr. Dean’a Radin’a, Szefa Instytutu Nauk Noetycznych jasno ukazują aspekty fizjologiczne związane z pracą autonomicznego układu nerwowego, jak i również układu sercowo-płucnego i skóry. Artykuł wydany przez Dr. Radin’a dla magazynu „Granice ludzkiej neuronauki” zawiera stwierdzenie, że przeprowadzone eksperymenty w sprawie tego fenomenu ukazują, iż ludzkie ciało jest w stanie wykryć bodziec, który pojawia się w przedziale 1-10 sekund w przyszłość.

Naukowcy z Instytutu HeartMath (HMI) ujawnili więcej informacji na temat prekognicji, dodając badania, które mierzyły fale mózgowe (EEG) uczestników, aktywność elektryczną serca (ECG) oraz zmienność rytmu serca (HRV). Badania zostały przeprowadzone na dwudziestu sześciu uczestnikach. Uczestnikom zostały pokazane 45 obrazków. Każdy obrazek, pokazywany przez 3 sekundy, budził silną reakcję emocjonalną lub uczucie spokoju. Po każdym obrazku ekran komputera robił się czarny na 10 sekund. Ważne są wyniki badań, gdzie mózgi oraz serca uczestników odpowiadały na informację o emocjonalnej reakcji jeszcze przed ujrzaniem zdjęcia. Oznacza to, że oba organy – serce i mózg odpowiadały na zdarzenia z przyszłości.

Metoda kalibracyjna Kristin Andrews na przykładzie własności prospołecznych szczura (*Rattus rattus*, *Rattus norvegicus*)

Zbigniew Słuszkiewicz, zbigniew.sluszkiewicz@doktorant.up.krakow.pl, Szkoła Doktorska UP, Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, <https://www.up.krakow.pl/>

Podążający za drugą rewolucją kognitywną rozwój metod eksperymentalnych i technik badawczych zaowocował przyrostem danych empirycznych, dotyczących własności wielu gatunków zwierząt, w tym najczęściej wykorzystywanych w laboratoriach szczurów (*Rattus rattus*, *Rattus norvegicus*). Równolegle wśród badaczy toczy się dyskusja nad adekwatnością założeń metodologicznych, wciąż preferowanych w obszarze badań porównawczych. Kristin Andrews należy do rosnącej grupy filozofów, którzy doceniając osiągnięcia nauk kognitywnych (zwłaszcza neuronauk i psychologii porównawczej), wzywają do zmian w metodologii badawczej i do przyjęcia szerszej, inkluzywnej perspektywy przy projektowaniu i interpretacji wyników badań eksperymentalnych. Do głównych przedmiotów jej krytyki należą: kanon Morgana, anty-antropomorfizm i zjawisko antropektomii (*Anthropectomy*). Kanadyjska filozofka postuluje przyjęcie metodologicznej Zasady Kuracyjnej (*Curative Principle*) w stosunku do zwierzęcej świadomości. Opracowała także Kalibracyjną metodę identyfikacji psychologicznych rodzajów naturalnych, przeznaczoną do badania zwierzęcej umysłowości. W prezentacji zarysowana zostanie argumentacja Andrews oraz wnioski wpływające z prowadzonych przez nią analiz. Poprzez posłużenie się przykładami, pochodzącymi z najnowszych paradygmatów eksperymentalnych, dotyczących własności prospołecznych odkrywanych u szczurów, wskazane zostaną nowe możliwości eksplanacyjne wynikające z wprowadzenia postulowanych przez badaczkę założeń metodologicznych. Przeprowadzono analizę następujących ustaleń eksperymentalnych: zachowania empatyczne oraz ich neuronalne korelaty, zdolność do samokontroli, awersja do krzywdzenia, zachowania altruistyczne, zdolność do przyswajania złożonych reguł, bezpośrednia wymiana

wzajemna zróżnicowanymi zasobami, metapoznanie, awersja do nierówności, społeczne uczenie się, konformizm, strategie hierarchicznego podejmowania decyzji w grupie. W prezentacji postawiono tezę, że własności te, które pomimo wielu prób wymykają się klasycznie rozumianym interpretacjom asocjacyjnym, można lepiej wyjaśnić przez przyjęcie perspektywy proponowanej przez Krisitin Andrews.

Moc symbolizacji w arabskiej poezji nabaī. Kognitywizm językoznawczy na przykładzie twórczości Ḥamdāna Ibn Muḥammada Āl Maktūma

Kamila Panek, *kamila.panek@hotmail.com*, Katedra Arabistyki i Islamistyki,
Wydział Orientalistyczny, Uniwersytet Warszawski, <http://arabistyka.uw.edu.pl>

To, co odróżnia językoznawców kognitywnych od językoznawców stosujących inne podejścia (np. generatywną szkołę Chomsky’ego bazującą na „suchej” analizie języka, konkludującej, że użycie języka da się przyrównać do wzoru matematycznego), to stojące u podstaw badań założenie, że język odwzorowuje schemat myśli. Badanie języka z tej perspektywy określa się mianem konceptualizacji. Konceptualizacja, czyli sposób kategoryzowania świata, jest efektem tego, jak ludzki organizm funkcjonuje w danym środowisku. Teoretyczne modele systemu języka i literatury ustępują miejsca rozważaniom na temat związku komunikacji językowej z budową ludzkiego aparatu psychicznego, emocjami i empatią, ucieleśnieniem czy też społecznym i kulturowym osadzeniu ludzkiego umysłu/poznania (*embodied-mind/cognition paradigm*). W pracy wyjaśniono, w jaki sposób znaczenie związane z symbolem językowym jest połączone bezpośrednio z reprezentacją umysłową zwaną konceptem. Odpowiedziano na pytanie badawcze: czy języki wyposażone w odrębne systemy kategorii inaczej determinują sposób postrzegania świata? Celem wystąpienia było ukazanie możliwości odczytywania symboli poezji nabaī z wykorzystaniem narzędzi językoznawstwa kognitywnego. W części teoretycznej pracy, do opisu pojęć konceptu językowego oraz kategoryzacji zastosowano metodologię opisową. Druga część poświęcona symbolizacji obecnej w poezji Ḥamdāna Ibn Muḥammada Āl Maktūma korzysta z metodologii analizy kognitywnej. Otrzymane wyniki wskazują na lingwistykę kognitywną jako nieoceniony aparat badawczy w pracy orientalisty. Z kolei narzędzia, w tym koncept oraz kategoryzacja, pozwalają na wyjaśnienie mocy symbolizacji obecnej w odmiennym kręgu kulturowym. W związku z powyższym, ukazując efekty interdyscyplinarnego podejścia do badań nad kulturą, praca zachęca do stosowania metodologii językoznawstwa kognitywnego przez orientalistów.

O fundamentalnej roli samopoznania w przeżywaniu emocji samoświadomych

*Andrzej Dąbrowski, andrzej.dabrowski@up.krakow.pl, Instytut Filozofii i Socjologii,
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie*

Wielu współczesnych psychologów i kognitywistów analizuje emocje niezależnie od procesów poznawczych, tak jakby tworzyły one odrębne systemy i funkcjonowały niezależnie od poznania. Niewątpliwie istnieją emocje nondeliberatywne, odruchowe i/lub nieświadome, które funkcjonują niezależnie od myślenia i przekonań. Nie ma jednak zgody co do tego, czy zjawiska tego rodzaju należą do kategorii emocji. Zasadniczo jednak przyjmuje się, że przynajmniej do powstania pełnowymiarowych i silnych emocji jakaś forma percepcji lub poznania jest potrzebna. Tymczasem istnieją emocje, tzw. emocje samoświadome, działanie których bez elementu poznawczego, a dokładnie bez samopoznania jest niemożliwe (kwestie osobowościowe i związane z poczuciem wartości zostały w analizach pominięte). Należą do nich m.in. duma, wstyd, poczucie winy. Dla emocji tych konstytutywna jest świadomość siebie, wiedza o tym, kim się jest i co się sobą reprezentuje. W referacie przedstawiony został problem roli samopoznania i poznawania w ogóle w procesie kontroli emocji samoświadomych, a zwłaszcza w procesie ich modyfikacji. Przykładowo, nagle odczuwa ktoś wstyd z własnego występku. Na drodze refleksji, tj. poznania tego, że np. jego własne oczekiwania w stosunku do siebie są wygórowane lub poznanie, że zostały one ukształtowane przez oczekiwania innych, osoba ta może uznać, że czyn, którego się dopuściła nie jest wcale karygodny, a poczucie wstydu jest nieadekwatne, a nawet – być może – zupełnie niewłaściwe. A zatem, tego rodzaju rozpoznanie osłabia lub może w ogóle wyeliminować poczucie wstydu.

Stereotypy na temat języków migowych i ich wpływu na procesy poznawcze u osób g/Głuchych

Sławomir Stępski, sstepski@gmail.com, Instytut Badań Informacji i Komunikacji, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, www.ibik.umk.pl

Odkąd ludzkość i nauka zdała sobie sprawę z odmiennego sposobu porozumiewania się osób g/Głuchych, to jest języków migowych, stopniowo powstawało i nawarstwiało się coraz więcej stereotypów na temat tych języków (jedynych w pełni dla tych osób dostępnych), których używanie miało mieć zgubny wpływ na rozwój poznawczy posługujących się nimi jednostek. Dodatkowo jednostronna decyzja kongresu mediolańskiego (1880 r.) o zaprzestaniu korzystania z języków migowych i wykorzystywaniu języków fonicznych i metody ustnej w kształceniu dodatkowo i umyślnie spowolniła ich rozwój. Przez kolejne sto lat rozwijało się językoznawstwo. Z rdzennych języków na terenach poddanych kolonizacji (obu Ameryk, Afryki i Azji) zdjęto odium prymitywizmu i oddano należny naukowy hołd ich złożoności (innej niż języki europejskie, ale spełniającej swoją rolę). W 1960 r. w Stanach Zjednoczonych pojawiły się pierwsze badania na temat amerykańskiego języka migowego, które wykazały, że posiada on usystematyzowane cechy odpowiadające funkcjonalnie cechom języków fonicznych (ale wyrażane i postrzegane inaczej, tj. nie dźwiękami odbieranymi słuchem, a ruchami odbieranymi wzrokiem). W 1980 r. w Hamburgu zmodyfikowano postanowienia sprzed 100 lat dopuszczając język migowy do kształcenia, a kolejne 30 lat później, w 2010 r. odrzucono ustalenia mediolańskie w całości. Niniejsze wystąpienie ma na celu przedstawienie argumentów obalających stereotypy dotyczące języków migowych z naciskiem na korzyści poznawcze i psychologiczne wynikające z wykorzystywania ich w rozwoju osób g/Głuchych od najwcześniejszych lat.

Zrośnięte mózgi – przypadek bliźniaczek Hogan a teorie świadomości, subiektywnego doświadczenia i jaźni

*Krzysztof Lisiecki, krzyszto.lisiecki@gmail.com, Koło Naukowe Kognitywistów
Uniwersytetu w Białymstoku, Instytut Filozofii, Uniwersytet w Białymstoku,
www.filozofia.uwb.edu.pl*

Krista i Tatiana Hogan to nietypowa para bliźniaczek z Vancouver BC, których żywot zaskakuje media i świat medycyny od momentu ich narodzin w 2006 roku. Dziewczynki stanowią niezwykle rzadki przypadek bliźniactwa syjamskiego. Mianowicie są one zrośnięte głowami, a co za tym idzie, również ich mózgi są ze sobą połączone.

Co więcej, rodzeństwo stanowi jedyny w swoim rodzaju przypadek tej już rzadkiej przypadłości ze względu na strukturę mózgową łączącą wzgórza obydwu dziewczynek, nazwana mostem talamicznym przez badającego je neurochirurga Douglasa Cochrane’a. Ta nadzwyczajna struktura umożliwia każdej z sióstr wzajemny dostęp do swoich subiektywnych doświadczeń. Obie są w stanie prawidłowo identyfikować bodźce zmysłowe odbierane przez tę drugą. Choć zakres tychże możliwości nie został jeszcze dokładnie zbadany, niezwyklej relacja między systemami poznawczymi sióstr zaczyna przykuwać coraz większą uwagę filozofów i kognitywistów, ponieważ w jej obliczu zostają zmuszeni do zrewidowania dotychczasowych teorii subiektywnego doświadczenia i świadomości.

W wystąpieniu zostaną przedstawione wyniki interdyscyplinarnej analizy tego przypadku skupiając się na aspektach poznawczych, aby pokazać co nowego niebywały związek między siostrami Hogan może nam powiedzieć o działaniu mózgu oraz naturze umysłu. Relacja bliźniaczek i podobne przypadki stanowią również dobry punkt odniesienia dla szerszej dyskusji dotyczącej samoświadomości i poczucia tożsamości, co może stanowić kolejny krok w poszukiwaniu odpowiedzi na jedno z odwiecznych pytań filozofii i psychologii – jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mają wpływ na kształtowanie obrazu własnego Ja?

Postery Naukowe

Koncepcja systemu informatycznego do analizy złożoności słów

Anna Macko, a.macko@student.uw.edu.pl, Studenckie Koło Naukowe Juryslingwistyki, Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski, <https://www.uw.edu.pl/>

Celem przedstawionej pracy jest zaprezentowanie koncepcji systemu informatycznego w formie aplikacji opartej na przetwarzaniu języka naturalnego (NLP), której zadaniem jest usprawnienie analizy złożoności słów w różnych językach.

Praca powstała w wyniku przemyśleń autorki podczas przygotowania pracy licencjackiej na temat analizy wyrazów złożonych pod kątem struktury, częstości wystąpień i niejednorodności w językach szwedzkim i niemieckim. Materiał do analizy stanowiły wyrazy złożone pochodzące z sześciu pierwszych rozdziałów książki pt. „Alicja w Krainie Czarów” L. Carrolla. W części badawczej analizowano symetrię w rozwiązaniach obu języków oraz różnice z uwzględnieniem klasyfikacji morfologicznej.

Koncepcja systemu przewiduje znaczne przyspieszenie i usprawnienie procesu ekstrakcji złożzeń oraz częściowe zautomatyzowanie ich analizy. Podobne prace badawcze prowadzone były w innych ośrodkach (Malak P. 2010, Tomanek K. 2014). Zadaniem systemu jest algorytmiczne rozłożenie tekstu w języku A na leksemy, a następnie zbadanie, czy są one złożeniami i jeśli tak, to wyróżnienie złożzeń i utworzenie pierwszej kolumny korpusu. Następny etap to poszukiwanie rozwiązań, które pojawiają się w tekście w języku B w miejscu, gdzie w tekście w języku A pojawiają się złożenia, i wpisanie ich do drugiej kolumny korpusu. W tym celu niezbędne jest zaprogramowanie systemu umożliwiającego przetwarzanie języka naturalnego i wykorzystanie biblioteki NLP. System uwzględni rozwiązania analogiczne do funkcjonowania umysłu ludzkiego: przeprowadza analizę semantyczną, ale również pragmatyczną. Docelowo system przeprowadzi analizę porównawczą ilościową, analizę morfologiczną i semantyczną złożzeń.

Wdrożenie zaproponowanego systemu niewątpliwie przyczyni się do rozwoju badań z dziedziny językoznawstwa korpusowego. Dzięki wykorzystaniu rozwiązań informatycznych (uczenie głębokie, NLP) można będzie znacznie usprawnić proces tworzenia korpusów do analizy kontrastywnej dwóch (lub więcej) języków.

Psychologiczne aspekty teorii spiskowych. Teorie spiskowe w czasach pandemii COVID-19

Julia Kistowska, *julia.kistowska@gmail.com*, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach, *www.us.edu.pl*

Teorie spiskowe towarzyszą ludziom od wieków. Istotą teorii spiskowych jest wyjaśnianie realnych zdarzeń poprzez poszukiwanie ich przyczyn w intrygach tworzonych przez najbardziej wpływowych ludzi oraz władz. Obecna sytuacja związana z pandemią COVID-19 jest kolejnym wydarzeniem inspirującym do tworzenia teorii spiskowych. W licznych badaniach m.in. przeprowadzonych przez pracowników Uniwersytetu Cambridge, dotyczących popularności teorii spiskowych związanych z COVID-19, aż 32% badanych zgodziło się z teorią, iż koronawirus to broń biologiczna.

Rodzi się pytanie, jakie są tego przyczyny. Jakie mechanizmy poznawcze stoją za myśleniem spiskowym oraz jak funkcjonują? Czy istnieją korelacje pomiędzy myśleniem spiskowym, a paranoidalnym?

Większość czynników sprzyjających powstawaniu teorii spiskowych to negatywne emocje, które człowiek odczuwa doświadczając trudnych i skomplikowanych wydarzeń o charakterze globalnym. Podstawą myślenia spiskowego jak i paranoidalnego jest zachowanie kompensacyjne, mające na celu zniwelowanie lęku oraz odzyskanie poczucia bezpieczeństwa.

To jak powstają teorie spiskowe można sprowadzić do reguł i zasad myślenia spiskowego oraz wyjaśnić je za pomocą wielu mechanizmów poznawczych. Podstawą myślenia spiskowego jest występowanie błędów poznawczych takich jak iluzja grupowania, efekt potwierdzenia czy efekt trzeciej osoby. Kluczową rolę odgrywa tu także zjawisko apofenii. Istnieją również czynniki zewnętrzne związane z globalizacją świata, które sprawiają, że w dzisiejszych czasach większość ludzi chociaż raz zetknie się z teorią spiskową. Pojawiają się tzw. fake news powodujące dezinformacje, one także mogą być podstawą do tworzenia fałszywych teorii, teorii spiskowych.

Indeks autorów

Dąbrowski A.	28
Fortuna P.	11
Hajec W.	19
Imbir K. K.	22
Kistowska J.	34
Krzywoszański Ł.	18
Kwiatkowska M.	19
Lisiecki K.	30
Maciąg R.	24
Macko A.	33
Niedziałkowska D.	17
Nieznański M.	17
Panek K.	27
Pastwa M.	22
Poczobut R.	12
Ptok A.	20
Skierkowska N.	19
Słuszkiewicz Z.	25
Stępski S.	29
Szałaj W.	21
Szuber S. A.	24
Warkocka A.	22
Wielgopolan A.	22